

Mirjana Kovačić

MODEL ORGANIZACIJE SJEVERNOJADRANSKIH LUKA NAUTIČKOG TURIZMA U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA

Osnovni problem i cilj istraživanja magistarskog rada Mirjane Kovačić je definiranje i komparativna analiza postojećih organizacijskih modela luka nautičkog turizma, te istraživanje bitnih činitelja razvoja, koji utječu na učinkovitost poslovanja.

Postojeći organizacijski modeli i planiranje razvoja luka nautičkog turizma na Sjevernom Jadranu ne omogućavaju sustavni kvalitativni i kvantitativni razvoj nautičkog turizma. Sporadičnost u pristupu i odabiru organizacijske strukture dovodi do tehnološke i ekonomske neefikasnosti, te može uzrokovati ekološku neravnotežu. Luke nautičkog turizma, kao poslovni subjekti najčešće deklarativno prihvaćaju koncepciju održivog razvoja, ali je u njihovom organizacijskom ustroju još uvijek nedovoljno usklađena konkurentnost i učinkovitost s postulatima održivog razvoja.

Postojeći pristup organizaciji nautičkih luka, naročito u kreiranju ponude te razumijevanju odnosa razvoja i okoliša, nužno je redefinirati, kako bi one postale ključna središta ponude i odredišna mjesta brojnih nautičara.

Nautički turizam, svojom specifičnom aktivnošću i potrebom za prostorom, najčešće oko obalne linije u prostoru javnog pomorskog dobra, potencira probleme zaštite prirode, te time uređenje prostora postaje jedno od najvažnijih pitanja.

Planiranje izgradnje luka unutar akvatorija gradova ili naselja, u neposrednoj blizini već izgrađenih zona javnih luka, posebno je značajno za otočno područje Hrvatske.

Zbog nedorečenosti zakonskih propisa nema ujednačenog vrednovanja pomorskog dobra, čime su gospodarske aktivnosti u lukama nautičkog turizma prilično ograničene, a upravljanje lukama podređeno različitim interesima i administrativnim zaprekama.

Cilj istraživanja ovog magistarskog rada može se sažeti u potrebi utvrđivanja uloge i važnosti primjene organizacijskih modela u planiranju razvoja luka nautičkog turizma. Svrha istraživanja bila je definirati logiku i dinamičku strukturu organizacije te potrebnu kvalitetu stručnih kadrova za upravljanje lukama nautičkog turizma u funkciji održivog razvoja. Osim osnovnog cilja istraživanja, posebni cilj bio je dugoročno ponuditi model organizacije luka nautičkog turizma koji će kvalitativno i kvantitativno omogućiti učinkovitost tehnološko-ekonomskog razvoja nautičkog turizma Hrvatske.

U teoriji i praksi postoje različiti organizacijski modeli i metode za njihovo testiranje, a u svezi s postavljenim problemom istraživanja organizacijskih modela autorica je postavila hipotezu:

- konzistentnim i relevantnim spoznajama o činiteljima sustavnog razvoja i organizacije luka nautičkog turizma može se planirati razvoj nautičkih luka te definirati organizacijski model koji će biti u funkciji održivog razvoja.

Tako postavljena temeljna hipoteza implicirala je utvrđivanje pomoćnih hipoteza:

- Luka nautičkog turizma je složen dinamički sustav koji ima veći broj veza sa svojom okolinom. Te veze čine sustav povezanih činitelja koji utječu na ponašanje, strukturu i tehnološko-ekonomsku učinkovitost luke nautičkog turizma.
- Dinamika i struktura organizacije luke nautičkog turizma razvojni je proces koji teži svojoj učinkovitosti.
- Organizacijski model luke nautičkog turizma u funkciji je održivog razvoja i pretpostavlja uvažavanje prostorno-ekoloških, infrastrukturnih, tehnološko-ekonomskih i normativnih činitelja uz odabir odgovarajućeg ljudskog potencijala za upravljanje razvojem.
- Sustavni pristup u definiranju međuzavisnosti relevantnih čimbenika razvoja nautičkih luka i oblikovanju organizacije uvjetuje primjenu načela održivog razvoja.

Luke nautičkog turizma i nautički turizam u cijelosti dio su pomorskog sustava i njegova gospodarstva, te postaju jednom od grana tercijarnog sektora koja se najbrže razvija. Međutim, ubrzani razvoj mora biti i kontrolirani razvoj, jer stanje svakog elementa sustava bitno ovisi o stanju ostalih. Slično kao i u društvenom tako i u drugim sustavima, poremećaji nastupaju promjenom jednog elementa na račun drugog. Rezultat je neka nova ravnoteža okoline (npr. eko-sustava) pri čemu razvijeniji sustav i njegova razina razvoja ne korespondira s količinom angažiranih ili utrošenih resursa, u ovom slučaju obalnih i morskih.

Luke nautičkog turizma zbog svojih organizacijskih specifičnosti koje se iskazuju kompleksnošću ciljeva, i tehničko-tehnološkim elementima imaju i specifičnu potrebu za ljudima. Oni u proces reprodukcije u današnjim uvjetima ne unose samo svoje fizičke i umne sposobnosti, nego i viziju razvoja koja se temelji na interakciji i modelu organizacije koji prelazi sadašnje okvire.

Postoje različite metode ispitivanja modela, a u svezi s odabranim problemom istraživanja, autorica je odabrala metodu linearnog programiranja i metodu analize PESTELI. Navedenim metodama ispitani su činitelji okruženja, te interni činitelji organizacije i njihov utjecaj na poslovanje nautičkih luka. Rezultati dobiveni metodom linearnog programiranja, te metodom PESTELI korišteni su u definiranju modela organizacije nautičkih luka.

Testiranje modela provedeno je unutar područja mogućih rješenja, a tako dobiveni rezultati potvrdili su postavljenu hipotezu, definirajući model organizacije sjevernojadranskih luka nautičkog turizma u funkciji održivog razvoja.

Struktura magistarskog rada obuhvaća ukupno sedam poglavlja i zaključak.

U uvodnom dijelu definiran je problem koji se namjerava istražiti, postavljena je hipoteza, i cilj istraživanja. Posebno je naglašen doprinos te očekivana primjena rezultata. U uvodnom dijelu prikazane su teze magistarskog rada, struktura rada kao i metode korištene u istraživanju uz ocjenu dosadašnjih istraživanja.

U drugom poglavlju pojmovno je definiran nautički turizam i luke nautičkog turizma i dat je prikaz povijesnog razvoja luka nautičkog turizma u svijetu i u Hrvatskoj. Određeno je i značenje nautičkog turizma za gospodarstvo.

U trećem su poglavlju izložene opće postavke teorije sustava, definiran je pomorski sustav te luka nautičkog turizma, kao podsustav pomorskog sustava. Definirana je organizacijska dinamika i struktura, kao bitan činitelj sustavnog pristupa u izboru modela organizacije luke nautičkog turizma.

Četvrto poglavlje daje prikaz činitelja razvoja luke nautičkog turizma s posebnim osvrtom na normativni, prostorni, infrastrukturni, tehnološki, ekonomski i ekološki aspekt razvoja te kadrovsku strukturu, kao relevantne činitelje održivog razvoja nautičkih luka.

Peto poglavlje rada tretira organizacijske oblike luka nautičkog turizma sjevernog Jadrana, na način da je organizacijska struktura hrvatskih luka uspoređena s organizacijskim strukturama luka nautičkog turizma u drugim zemljama. Posebno je razmatrana uloga i važnost ljudskog potencijala, odnosno stručne osposobljenosti kadrova za uspješno upravljanje lukama nautičkog turizma. Kao primjer iz prakse izdvojena je Marina Punat te je na odabranoj nautičkoj luci, analiziran primijenjeni organizacijski model koji je ujedno i primjer uravnoteženog gospodarenja pomorskim dobrom.

U šestom dijelu ovoga rada definirana je organizacija luke nautičkog turizma kao razvojni proces. Objašnjeni su pojmovi razvoja i održivog razvoja luka nautičkog turizma kao temeljnih odrednica ovoga rada. Posebno su analizirane mogućnosti i ograničenja u razvoju tranzicijskih zemalja kakva je i Hrvatska, te su na temelju toga utvrđeni pozitivni i negativni učinci organizacijskih oblika luka nautičkog turizma, s naglaskom na nautičke luke Istre i Primorsko-goranske županije.

U sedmom poglavlju, temeljem utvrđenih tehnološko - ekonomskih pokazatelja i međuzavisnosti analiziranih činitelja organizacijske strukture luka nautičkog turizma, definiran je model organizacije i način upravljanja lukama nautičkog turizma. Utvrđena je koncepcija razvoja luka u suglasju s održivim razvojem, posebno mjere zaštite, očuvanja mora i priobalja te koncepcija razvojnog procesa koja nalazi mjeru između zahtjeva za tehnološkim optimumom i ekonomskom učinkovitošću. Elaborirana je važnost planiranja, strukture i logike organizacije te je na temelju spoznaja do kojih se došlo u radu, na teoretskoj razini izvršeno dizajniranje organizacije, a odabrani strukturni model (nautička luka kao samostalni poslovni subjekt), dodatno je ispitana metodom analize PESTELI. Uz odabrani model, ispitan je i model organizacije nautičke luke (kao sustava) u pretežitom državnom vlasništvu. Za prikaz modela organizacije sjevernojadranskih nautičkih luka u funkciji održivog razvoja korištena je linearna funkcija.

U posljednjem poglavlju izneseni su temeljni zaključci istraživanja, znanstveni doprinos rezultata kao i mogućnosti njihove primjene.

Na temelju postignutih spoznaja predložene su mogućnosti daljnjeg napredovanja u istraživanju razvoja luka nautičkog turizma i njihove organizacije.

Sažimajući provedeno istraživanje, dobiveni rezultati mogu se koristiti pri odabiru modela organizacije nautičkih luka u funkciji održivog razvoja. Temeljem postignutih spoznaja moguće je daljnje napredovanje u istraživanju razvoja luka nautičkog turizma, budući da su one otvoreni, dinamički i složeni sustav koji se ubrzano razvija, zbog čega je razvoj takvog sustava potrebno kontinuirano pratiti i istraživati. U suglasju s navedenim potrebno je prikupljati podatke ne samo iz poslovanja nautičkih luka, već i podatke o nautičarima, koristeći se različitim statističkim metodama, a naročito ciljno usmjerenim anketnim upitnicima.

Magistarski rad izrađen je pod mentorstvom dr. sc. Čedomira Dundovića. Rad sadrži 199 stranica teksta, 19 tablica, 23 sheme, 14 grafikona, 19 slika te 133 potpisne bilješke. U izradi rada korišten je bibliografski opus od 38 knjiga, 17 članaka, 10 studija i elaborata, 12 leksikona i izvješća, 4 zakona i pravilnika, 8 časopisa i vodiča te 9 ostalih izvora.

Magistarski rad Mirjane Kovačić originalan je znanstveni rad koji daje doprinos tehnologiji prometa i transporta u sljedećem:

- Sustavnom pristupu analizi činitelja koji utječu na organizaciju luka nautičkog turizma, prikazu i ocjeni njihove međuzavisnosti, prikazu i analizi značajnijih nautičkih luka Mediterana te na temelju navedenog izradi strukturnog modela organizacije nautičkih luka u funkciji održivog razvoja.
- Postavljanju linearne funkcije te prikazu linearnog modela organizacije nautičkih luka, kao optimalnog modela organizacije poslovanja sjevernojadranskih nautičkih luka.
- Prikazani model testiran je na konkretnim primjerima, a njegova vrijednost je u primjenjivosti kroz bolje pozicioniranje nautičkih luka na tržištu, te planiranje poslovne i razvojne politike u kraćem vremenskom razdoblju.
- Ispitani model je optimum kojim se postiže tehnološko-ekonomska učinkovitost poslovanja, na načelima održivog razvoja. Prednosti definiranog modela organizacije iskazuju se u stalnom rastu i razvoju poslovnih kapaciteta (vezova) te poboljšanju nautičkih usluga. Razvoj se očituje u dostignutim standardima kvalitete, zaštiti okoliša, stalnim ulaganjima u kadrove te izgradnji i sanaciji lučke infrastrukture i suprastrukture. Prednosti izabranog modela očituju se i kroz povećanu brigu vlasnika i managera nautičkih luka o sigurnosti nautičara i kvaliteti poslovanja.

Doprinos ovog rada je i u sustavnom sagledavanju uloge države koja putem javne uprave, koristeći se pozitivnim zakonskim propisima, bitno utječe na učinkovito poslovanje i razvoj novih nautičkih luka.

Dr.sc. Čedomir Dundović